

Program proti šikanování

Školní rok 2023/2024

Ředitelka školy: Ing. Milada Chamillová

Školní metodičky prevence:

Mgr. Miroslava Štibingerová, Ing. Jana Josefíková, Mgr. Karla Macurová

Identifikační údaje:

**Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm
756 61 Rožnov pod Radhoštěm, Školní 1610**

web: <https://www.roznovskastredni.cz>

IČ: 00843474

DIČ: CZ00843474

ředitelka: **Ing. Milada Chamillová**

e-mail: info@roznovskastredni.cz

tel.: **571 752 310**

Program proti šikanování je otevřený a v průběhu školního roku bude i nadále ověřován, doplňován a upravován.

Zpracovali: Pedagogický sbor

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Úvod

Velmi závažným problémem, který se může ve škole vyskytnout je šikana. Šikana je velmi nebezpečnou formou agrese, která je rizikem pro naplňování zásad a cílů vzdělávání školy.

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu MŠMT, je vypracován v souladu s platným zněním Školního řádu a je součástí Preventivního programu školy.

Cíl

- Vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí
- Vytvořit dobré sociální klima
- Podporovat pozitivní vztahy mezi žáky navzájem a mezi žáky a učiteli

Legislativa:

- Zákon č. 82/2015 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

Charakteristika šikany

" je to jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit."

Za přímou šikanu považujeme:

- násilné chování, které způsobuje oběti bolest např. fyzické útoky v podobě bití, údery pěstí, bodání, pálení cigaretou...
- vydírání, loupeže
- zotročování (oběť je pohrůzkami a násilím donucen např. posluhovat agresorům, krást na jejich příkaz, fyzicky napadat jiné apod.)
- poškozování věcí druhé osobě, ničení a braní osobních věcí (jídla, peněz...)
- útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.
- sexuálního obtěžování a zneužívání, nucení oběti k obnažování,
- kyberšikanu – forma psychické šikany – zneužití PC, telefonu k činnostem, které mají někoho ohrozit a ublížit mu.

Za nepřímou šikanu považujeme:

- nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků,

Klasifikace typů šikany (Kolář, Bolest šikanování 2005)

1. **fyzické přímé aktivní** (útočníci oběť věší do smyčky, škrtní, kopou, fackují atd.)
2. **fyzické nepřímé aktivní** (kápo pošle nohsledy, aby oběť zbili, oběti jsou ničeny věci)
3. **fyzické pasivní přímé** (agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice -fyzické bránění v dosahování cílů)
4. **fyzické pasivní nepřímé** ((agresor odmítne oběť na její požádání pustit ze třídy na WC -odmítání požadavků)
5. **verbální aktivní přímé** (nadávání, urážení, zesměšňování)
6. **verbální aktivní nepřímé** (rozšiřování pomluv i tzv. symbolická agrese -v kresbách, básních atd.)
7. **verbální pasivní přímé** (neodpovídání na pozdrav, otázky apod.)
8. **verbální pasivní nepřímé** (spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho co udělali její trýznitelé)

Projevy šikany

Znaky šikany:

- a) opakovanost
- b) záměrnost jednání a cílenost (žák to dělá schválně)
- c) nepoměr sil mezi agresorem a obětí (fyzická síla, početní převaha agresorů, psychická převaha nad méně odolným jedincem)
- d) samoučelnost agrese (bez důvodu, bývá původním a hlavním cílem šikany- potvrzením převahy útočníka, špatně se odhaluje, často svalování viny na oběť)

Nepřímé (varovné) znaky šikany

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními
- žák vyhledává blízkost učitelů
- před třídou je žák nejistý, ustrašený
- jedinec působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- věci šikanovaného žáka jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- žák postrádá své věci a odmítá vysvětlit poškození či ztrátu, používá nepravděpodobné výmluvy
- žák vyhledává důvody pro absenci ve škole
- žák má odřeniny, modřiny, škrábance aj., které nedovede uspokojivě vysvětlit

Přímé znaky šikany:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, ponižování, hrubé žerty na jeho účet kritika žáka pronášená nepřátelským nebo pohrdavým tónem
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, pronášené panovačným tónem
- projevy podřízenosti
- honění, strkání aj.
- časté nevolnosti žáka ve škole, nechutenství
- zvýšená absence žáka
- zhoršení prospěchu
- výkyvy nálad u šikanovaného žáka aj.

Možná místa výskytu šikany

- třídy
- šatny na budovách teorie, odborného výcviku i na hale
- toalety
- skrytá místa ve škole
- prostor mezi jednotlivými budovami školy
- garáže v blízkosti školy

Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola má odpovědnost za žáky. Škola se ojediněle setkává s drobnými přestupky, které lze někdy označit za projevy šikany, agresivity nebo nesnášenlivosti.

Pedagogický sbor se soustřeďuje na prevenci těchto jevů, projevy nevhodného chování neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

Pedagogický pracovník se řídí pravidly:

- nepodceňuje žádné detaily
- jakákoli kamufláž nebo řešení „na oko“ nemá smysl
- dodržuje postup krok za krokem
- vše si opakovaně ověřuje
 - respektuje osobnost každého zúčastněného
 - kde cítí, že na problém nestačí, obrátí se na odborníky
 - reflexe vlastních postojů ke vztahům ve třídě (tendence přehlížet ze strachu, zveličovat).

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, **má škola povinnost tuto skutečnost** oznámit zákonnému zástupci žáka (jak oběti, tak útočníka)

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění účinném k 1. 7. 2023, se může jednat o trestné činy: *vydírání, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, útisku, ublížení na zdraví, loupeže, krádeže, násilí proti skupině obyvatel a jedinci, poškození cizí věci, pohlavní zneužití, znásilnění, nebezpečně vyhrožování a pronásledování, vraždy, mučení.*

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, nepřekažení, případně nadržování, podněcování či schvalování trestného činu (§ 364-367)

Preventivní opatření

všichni pracovníci školy musí být všímaví a obezřetní. Hlavním úkolem je zajistit ochranu žáků ve škole. Je potřeba budovat takové prostředí, ve kterém se budou žáci i všichni pracovníci školy cítit bezpečně.

- Školní řád, dohledy vyučujících
- práce třídních učitelů s kolektivem (třídnické hodiny)
- práce třídních učitelů s jednotlivými žáky (individuální rozhovory)
- spolupráce s odborníky
- aktivní činnost školního metodika prevence a výchovného poradce na škole
- aktivní přístup vyučujících při řešení šikany
- informovat žáky i rodiče na koho se obrátit v případě potřeby - třídní učitel, školní metodici prevence, výchovné poradkyně, vedení školy, školní psycholožka
- vést žáky k sebedůvěře a budovat u nich zdravé sebevědomí
- rozvíjet vzájemný respekt mezi dětmi
- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti šikany

Specifika prevence šikany zaměřené na učitele:

- podpora pedagogů ze strany vedení, vytvoření atmosféry důvěry,
- podporu vzájemné spolupráce, nekonfliktní řešení problémů,
- učitel ve třídě nastavuje jasná pravidla, pracuje s pravidly v chování,
- na konflikt reaguje včas, vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci, vyhýbá se konfrontačnímu tónu,
- učitel posiluje zapojení žáků do výuky, činí úkoly a výuku pro žáky zajímavými,
- očekává úspěch u všech žáků a podporuje je,
- nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou, při hodnocení zachovává jeho důstojnost,
- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se ŠPP nebo vedením školy.

Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

- školní metodici prevence by měli absolvovat specializační studium pro metodiky prevence,
- každý pedagogický pracovník (i vychovatel DM) by měl absolvovat školení v oblasti problematiky šikany a kyberšikany,
- každý TU by se měl zdokonalovat v oblasti vedení třídních kolektivů, vedení třídnických hodin zaměřených na vytváření dobrých vztahů mezi žáky navzájem i mezi žáky a učiteli.

Užší realizační tým

ředitelka školy, ZŘTV (ZŘPV), vedoucí OV, třídní učitelé, vedoucí vychovatelka DM, školní metodičky prevence, výchovné poradkyně, školní psycholožka. V případě kyberšikany je součástí týmu IT pracovník, který řeší technické zabezpečení „kyberprostoru“ školy.

Společný postup při řešení šikany

Předpokladem pro **úspěšné fungování programu je jednotný a důsledný přístup všech pedagogických pracovníků.**

➤ postupovat podle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MŠMT 21149/2016).

Postup pedagogického pracovníka

1. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, oznámí třídnímu učiteli podezření na šikanu.
2. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, oznámí třídnímu učiteli podezření na šikanu.
3. Třídní učitel informuje o události školního metodika prevence, výchovnou poradkyni a ředitelku školy.
4. Třídní učitel okamžitě zahájí vyšetřování šikany ve spolupráci se školním metodikem prevence, výchovnou poradkyní popř. osobami pověřenými vedením školy.
5. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
6. Po vyšetření události, ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem vždy informuje zákonné zástupce o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
7. Navrhne na pedagogické radě potrestání agresorů a ozdravení třídního kolektivu.

Postup vedení školy

1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák).
2. Při obdržení informace o šikaně rozhodne, zda situaci zvládne škola sama vlastními silami nebo zda je třeba pomoc specializovaných institucí či Policie ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany pověří pracovníky, kteří se budou na vyšetřování podílet (v případě nutnosti svolá celý poradenský tým školy).
4. Zajistí informování rodičů, nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí. Případně pozve k jednání pracovníka specializovaných institucí.
5. V případě negativních dopadů na oběť zprostředkuje péči odborníků – PPP, psycholog, středisko výchovné péče, apod.
6. V závažných případech šikany nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) informuje Policii ČR.
7. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují zdraví a bezpečí žáka. V mimořádných případech podá návrh na zahájení práce s rodinou, zahájení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění) popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s OSPOD bez zbytečného odkladu.
8. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění žáka (agresora) do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolná diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
9. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Stádia šikany (dle M. Koláře)

1. ostrakismus
2. fyzická agrese a manipulace s obětí
3. vytvoření jádra
4. nastavení norem
5. totalita = dokonalá šikana

počáteční stádia – práce učitele

průlomové stádium

pokročilá stádia - práce odborné instituce
--

Situace, které zvládne škola sama

- první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu
- celková léčba pro řešení prvních dvou stádií šikanování

Škola potřebuje pomoc zvenku

- první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu,
- první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu,
- první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu (výbuch skupinového násilí, školní lynč)
- celková léčba pro řešení pokročilých stádií šikanování

Vyšetřování šikany

Vyšetřování počáteční šikany

- Rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili (informátoři – rodič, kamarád, kolega apod.) a oběťmi provádí ŠMP + VP, příp. TU, rozhovor musí být proveden tak, aby o něm ostatní (agresori) nevěděli,
- Konzultace poradenského týmu, nebo jeho části, stran strategie vyšetřování, kompetencí a vymezení koordinátora případu,
- Nalezení vhodných svědků
- Rozhovor se svědky (individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky – individuální rozhovory, výslech svědků nejlépe o samotě. **Nikoliv však konfrontace obětí a agresorů**, ani jejich zákonných zástupců.
- Zajištění ochrany obětem – zvýšená pozornost ve školním klimatu, zpřísnění dozorů, po dobu šetření je možné se souhlasem vedení nechat oběť doma, doporučit rodičům odborníka z PPP nebo SVP.
- Rozhovor s agresory, volba ze dvou typů rozhovorů
 - rozhovor s agresorem (směřování k metodě usmíření)
 - rozhovor s agresorem (směřování k metodě nátlaku)
 - případně konfrontace mezi agresory
- Konzultace zainteresovaných osob - poradenského týmu (ev. jeho části), třídního učitele, vždy zástupce vedení školy – rozhodnout, kdo bude jednat s rodiči agresorů a obětí, vyhodnocení získaných informací, stanovení dalšího postupu
- Výchovná komise – za účasti zákonných zástupců agresorů + zástupce vedení školy, ŠPP – seznámení s problémem, výchovná opatření
- Provést zápis o jednání
- Třídnická hodina – efekt metody usmíření
- Rozhovor se zákonnými zástupci oběti – jiný den než výchovná komise, individuální setkání, domluva na dalších opatřeních a spolupráci,

- Třídní schůzky – informování ostatních rodičů
- Práce s celou třídou – uzavření celé záležitosti vedením školy ve třídě, nastavení pravidel, sledování a ozdravení třídy.

Vyšetřování pokročilé šikany

- Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany,
- Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí,
- Zabránit agresorům v domluvě, jak vypovídat,
- Pokračovat v pomoci oběti (přivolání lékaře),
- Nahlášení Policii ČR, případně informovat OSPOD, PPP, informace rodičům,
- Vlastní šetření, návrhy řešení (řeší příslušná mimoškolní instituce ve spolupráci s poradenským týmem školy),
- Zdokumentování celého případu.

Vyšetřování

- rozhovor s obětí a informátory,
- nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků,
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky,
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory (není vhodné konfrontovat agresory s oběťmi).

Výchovná opatření, práce s agresorem

Potrestání agresorů

- důtka TU, důtka ředitele školy, podmíněné vyloučení, vyloučení ze studia
- snížená známka z chování – konkretizovat „za šikanu v podobě...“
- v mimořádných případech doporučí ředitel školy dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu.
- ředitel školy podá návrh OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním do diagnostického ústavu.

Práce s agresorem

- zprostředkování péče PPP, SVP, klinických psychologů, psychoterapeutů, psychiatrů s cílem změnit náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

- pedagog, který čelí šikaně, by neměl zůstat v situaci sám, ale měl by vyhledat pomoc ostatních, vedení školy musí zajistit bezpečí pro pedagoga a řešit vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy,
- v případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem, zajistí pedagog pro sebe bezpečí – odejde ze třídy, přivolá si pomoc, požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky.

- Je zapotřebí pedagogovi vystaveného šikaně, případně i svědkům, dát čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat podporu od kolegů, přátel, rodiny. Monitorovat znaky stresu, které se mohou objevit i později, případně vyhledat odbornou pomoc.
- pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Primární prevence v třídnických hodinách

Třídnické hodiny je vhodné využít pro budování zdravých vztahů v kolektivu třídy, nejen na organizační záležitosti třídy (omluvenky, řešení absence). TU sleduje chování žáků, vede je k osobní odpovědnosti, spolupracuje s ostatními vyučujícími. Informuje žáky o rizikovém chování i o šikaně.

Primární prevence ve výuce

Učitelé během vyučovacích hodin posilují pozitivní pracovní klima, vytvářejí podmínky pro zapojení všech žáků do vyučovacího procesu a aktivit třídy, rozvíjí vzájemný respekt mezi žáky,

Ochranný režim

- funkční školní řád
- účinné dohledy učitelů na chodbách o přestávkách
- včasné příchody do hodin

Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou informováni o postupech školy v případě šikany o fungování ŠPP. Na třídních schůzkách jsou informováni o klimatu ve třídě, popřípadě o řešení konfliktních situací.

Rodiče jsou vždy informováni o zjištění, vyšetřování a způsobech řešení šikany, ať je dítě obětí či agresorem. Také rodiče ve třídě, kde se stala šikana, mají právo být informováni o dané situaci a jejím řešení.

Školní poradenské služby

Při vzniku negativních sociálně patologických jevů řeší situaci třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence a vedení školy (případně UOV, vedoucí DM) v souladu se školním řádem.

Třídní učitel je garantem řešení výchovných problémů žáků jak v teoretickém vyučování, tak v odborném výcviku. Učitel odborného výcviku musí neprodleně informovat třídního učitele o výchovných problémech žáka a společně navrhnou výchovné opatření.

Školní poradenské pracoviště

školní psycholog

jméno: Bernátková Andrea, PhD.
e-mail: andrea.bernatkova@roznovskastredni.cz
tel.: 571 752 368

školní metodik prevence

jméno: Mgr. Miroslava Štibingerová
e-mail: karla.macurova@roznovskastredni.cz
tel.: 571 752 303

jméno: Mgr. Karla Macurová
e-mail: karla.macurova@roznovskastredni.cz
tel.: 571 752 303

jméno: Ing. Jana Josefíková
e-mail: jana.josefikova@roznovskastredni.cz
tel.: 571 752 324

výchovný poradce

jméno: Ing. Anna Veselá
e-mail: anna.vesela@roznovskastredni.cz
tel.: 571 752 368

jméno: Mgr. Pavlína Chovancová
e-mail: pavlina.chovancova@roznovskastredni.cz
tel.: 571 752 314

sociální pedagog

jméno: Mgr. Jana Kašíková
e-mail: jana.kasikova@roznovskastredni.cz

speciální pedagog

jméno: Ing. Jana Vaculínová
e-mail: jana.vaculinova@roznovskastredni.cz